

הלכות הדף היומי

מסכת נדרים

תוכן

- א. שאני תרומה ... דיטלו על כרחו ... וכיון דקא אתי למיסרא עליהו שויא עפרא בעלמא
1
- ב. קונם שאיני עושה על פי אבא ועל פי אביך ועל פי אחי ועל פי אחיך אינו יכול להפר
2
- ג. שאיני עושה על פיך ... יפר שמא יגרשנה ותהי אסורה עליו.....2
- ד. המקדיש מעשה ידי אשתו הרי זו עושה ואוכלת המותר ... חולין.....3
- ה. אין אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם.....4
- ו. שאני קונמות מתוך שאדם אוסר פירות חבירו עליו אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם 4
- ז. באומרת יקדשו ידי לעושיהן ידידים הא איתנהו בעולם וכי אמרה הכי קדשה.....5

דף פה.

א. שאני תרומה ... דיטלו על כרחו ... וכיון דקא אתי למיסרא עליהו שויא עפרא בעלמא

כבר התבאר לעיל דף פג: שמי שאסר¹ הנאתו על הכהנים ועל הלויים, אסור ליתן תרומותיו ומעשרותיו לאיזה כהן או לוי שהוא רוצה, שהרי זו הנאה משובת הנאה שבה², אלא הם באים ונוטלין ממנו בעל כרחו³. ואם אמר

¹ שו"ע ונו"כ יו"ד רכז ג

² ש"ך שם ח, ועיין לעיל דף פד: שדואר בנדרים י כיון דאפי' ויתור אסור במודר הנאה וכן מחמירים בנדרים בעלמא טובא א"כ אפי' תימא טובת הנאה אינה ממון מ"מ הנאה מיה' איתא כמו ביותור וכה"ג וכ"כ הכ"מ פ"ז מה' נדרים בשם רבי מאיר בר שמעון המעילי. כמבואר בש"ך חו"מ שני. וצ"ע אמאה הכא סתם דהוי ממון, ועיין באור הגר"א יורה דעה רכז סעיף ג. שהקשה סתירה ברמב"ם ומ"מ כתב בנדרים שהור מדין ויתור אסור ועיין במעשה רוקח על הרמב"ם הלכות נדרים פרק ז הלכה י שהביא בס' ים של שלמה דב"ק דף ק"מ סימן ס"א ראיתי שחילק חילוק אחר דאף דאינו ממון בעלמא מ"מ הוא ממון לגבי בעלים שלא ליטלו בעל כרחו וסבר דלא גרע מפחות משוה פרוטה שאף שאינו ממון אסור לגזולו וליטלו ע"כ והביאו הכנסת הגדולה ז"ל יו"ד סי' של"א ופלפל עוד בדברי הפוסקים עיין עליו.

³ שכיון דתרומה לא היא אלא לכהנים כיון דקאתי למיסרא עליהו שויה כעפרא בעלמא וזוכים מן ההפקר ועמ"ש הר"ן שם דה"ה מי שאסר נכסיו על עצמו שיכולין אחרים ליטלן בע"כ מהאי טעמא ומביאו מהרש"ל פרק הגזול ע"ז סי' ס"א ומסיק דלא דמי לתרומה דהכא דאין אחרים יכולין ליטלן ממנו בע"כ אלא יכול ליתנו לצדקה או שאר מצוה ולא עוד אלא אפילו נטלו מוציאין מידו ומכל מקום אם אכלו כבר פטורים מלשלם דהא

הלכות הדף היומי

מסכת נדרים

כהנים אלו ולויים אלו יתן לכהנים ולויים אחרים, וכן הדין במתנות עניים לעניים⁴.

וכן הדין בצדקה⁵ שמקום שכופין על הצדקה, או צדקה מופרשת כבר⁶, אף על פי שאסר הנאתו על העניים סתם, כופין אותו בעל כרחו לתת צדקה ונותנין אותה לעניים, ואם אמר עניים אלו נותנין אותה לעניים אחרים.

ב. קונם שאיני עושה על פי אבא ועל פי אביך ועל פי אחי ועל פי אחיך אינו יכול להפר

האשה שאמרה לבעלה⁷ קונם שאני עושה על פי אבא ואביך⁸, או על פי אחי ועל פי אחיך, נדרה נדר, שהרי אינה משועבדת להם, וגם הבעל אינו יכול להפר שאין בזה לא משום עינוי נפש ולא משום דברים שבינו לבינה.

ג. שאיני עושה על פיך ... יפר שמא יגרשנה ותהי אסורה עליו

כבר התבאר במסכת יבמות דף צג. ובמסכת כתובות דף נט. שהאשה שאמרה לבעלה, קונם⁹ ידי¹⁰ שאני עושה על פיך, כלומר שידיה יהיו אסורות על פיו כהקדש¹¹, אף על פי שאין נדרה חל בעודה תחתיו שהרי היא

ליכא ממון אבל אי איתשל עליו וכגון שנשאר מאותו דבר שנאסר דאם לא כן לא שייך ביה התרה מחוייבים לשלם מה שאכלו עכ"ד. ש"ך שם ח

⁴ לקט שכחה ופאה ומעשר עני

⁵ לבוש שם וכ"כ הט"ז שם ג מהב"י

⁶ ש"ך שם ט

⁷ שו"ע ונו"ב יו"ד רלד ע

⁸ כגון שאמרה קונם ידי עושות להם או יקדשו ידי לעושיהם. ערך לחם למהריק"ש שם, לבוש שם עא

⁹ שו"ע ונו"ב אבהע"ז פא ב, יו"ד רלד עא

¹⁰ כב"י לקמן סי' רל"ט בשם הר"ן בשם התוספות דהיינו שהזכירה הידים כגון שאמרה קונם מעשה ידי עליך דנעשה כאמרה יקדשו ידי לעושיהן. ש"ך שם פט, כלומר שאם לא הזכירה ידיה אלא רק אסרה מעשה ידיה לא חל כיון שהוא דבר שלא בא לעולם, אולם דעת הרמב"ם שבאומרת קונם אינה צריכה להזכיר הידים דקונם חל על דבר שלא בא לעולם כמו שיבואר להלן. ח"מ שם ה

¹¹ ולאו למימרא שהיא מקדשה מעשה ידיה לגמרי דא"כ מאי קונם שאני עושה לפיך דקתני שאני עושה הקדש מבעי ליה. ש"ך שם פח

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת נדרים

משועבדת לו¹², ועבשיו אינה צריכה הפרה¹³, מכל מקום יפר לה שמה יגרשנה¹⁴ ואז יחול הנדר ולא יוכל להחזירה, ומשום כך נקרא דברים שבינה לבינה, ואף על גב שעדיין אינו חל, יכול להפר¹⁵.

דף פה:

ד. המקדיש מעשה ידי אשתו הרי זו עושה ואוכלת המותר ... חולין

כבר התבאר במסכת כתובות דף נח: שמדכתיב (ויקרא כז פסוק יד) ואיש פי יקדיש את ביתו קדש וגו', אמרו ז"ל¹⁶ מה ביתו הוא בעולם וברשותו, אף כל מה שיש לאדם בעולם והוא ברשותו יכול להקדיש, אבל מה שאינו ברשותו וכל שכן מה שאינו בעולם שאינו יכול להקדיש.

לפיכך אמרו¹⁷ המקדיש מעשה ידי אשתו אפילו מעלה לה מזונות, ומעלה לה המעה כסף לצרכיה, אין הקדשו חל לא במעשה ידיה ולא במותר על מה שקצבו חכמים, שהרי זה מקדיש דבר שלא בא לעולם¹⁸. ויכול גם הבעל ליהנות ממעשה ידיה מאחר שאין ההקדש חל¹⁹.

¹² ואין להקשות שאם בן נקדשו ידיה למעשה מעבשיו אפילו לבעלה, ואף על פי שהיא משועבדת לו דהא קי"ל (ח'מ סימן קיז סעיף ז) דהקדש מפקיע מידי שיעבוד, וקונם נמי לשון הקדש הוא, דאלמנה רבנן לשיעבודה דבעל ולא תוכל להפקיע, דשוויה כלוקח גמור ולא כמלוה, ואין הקדש מפקיע מידי שיעבוד אלא דומיא דשיעבוד דמלוה דעדיין מחוסר גוביינא.

¹³ ע' בתוס' ובר"ן למה נקט שמה יגרשנה הא בלא גירושין יכולה להפקיע עצמה מבעלה ע"י שתאמר איני ניוונית ואיני עושה וא"כ דמיא אשה לשדה לבשאפדנה דקדשה מיד ה"ה הכא יחול הקונם מיד וע"ש. ח"מ שם

¹⁴ והא דלא קאמר הטעם שמה תאמר איני ניוונית משום דלא שכיח תוס' והא דהבעל מיפר אף על גב דלא חל מיד ואין אסור לו מ"מ אזלינן אחר שעת הנדר גם כיון ע"פ הדין היה ראוי לחול מיד אלא חז"ל אלמנה שיעבוד ידיה היינו לטובתו עשאו זאת ולא לריעות' כ"כ הר"ן, ב"ש שם ו

¹⁵ לכאורה נראה דאם הוא כהן אין צריך להפר דהא בלא"ה אינו יכול להחזירה ומהאי טעמא אינו יכול כלל להפר דלא הוי דברים שבינה לבינה וצ"ע. פ"ת שם טו

¹⁶ ב"ק סה:

¹⁷ שו"ע ונו"כ אבהע"ז פא א

¹⁸ ח"מ וב"ש שם א

¹⁹ ח"מ וב"ש שם ב

הלכות הדף היומי

מסכת נדרים

ה. אין אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם

האומר קרקע²⁰ זו לכשאקנה יהיה הקדש אינו כלום, שאין אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם, אבל אם אמר לכשאקנה אקדישנה או אתננה להקדש, הוי עליו נדר וצריך לקיים נדרו. הרי זה חייב לקיים דבריו²¹ שנאמר (במדבר ל פסוק ג) לא יחל דברו ככל היצא מפיו יעשה.

וכן המקדיש מעשה ידיו אין הקדשו חל, שהרי הוא דבר שלא בא לעולם, ומותר אפילו הוא עצמו ליהנות ממעשה ידיו²².

ו. שאני קונמות מתוך שאדם אוסר פירות חבירו עליו אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם

י"א²³ שאם אסרה מעשה ידיה בלשון קונם אף על פי שאין נדרה חל בעודה תחתיו שהרי היא משועבדת לו²⁴, ועכשיו אינה צריכה הפרה, מכל מקום יפר לה שמא יגרשנה ואז יחול הנדר ולא יוכל להחזירה, ומשום כך נקרא דברים שבינה לבינו, ואף על גב שעדיין אינו חל, יכול להפר, וי"א²⁵ שאינו חל אלא אם אמרה קונם על ידיה כגון שאמרה קונם ידי שאני עושה לך או לפיך. אך בסתם קונם אינו חל.

²⁰ שו"ע ונו"ב חו"מ ריב ט

²¹ לבוש שם ועיין ש"ך יב

²² ח"מ אבהע"ז שם ב וב"ש א

²³ בן דעת הרמב"ם דס"ל שלשון קונם חל אף על דבר שלא בא לעולם, ועיין בב"ש שם שכתב שכך משמע סתימת המחבר שם, ועי' אבני מלואים (סק"ד) ובקצה"ח (סימן שו סק"ג).

²⁴ ואין להקשות שאם בן נקדשו ידיה למעשיה מעכשיו אפילו לבעלה, ואף על פי שהיא משועבדת לו דהא קי"ל [חו"מ סימן קיז סעיף ז] דהקדש מפקיע מידי שיעבוד, וקונם נמי לשון הקדש הוא, דאלמנה רבנן לשיעבודיה דבעל ולא תוכל להפקיע, דשוויה כלוקח גמור ולא כמלוה, ואין הקדש מפקיע מידי שיעבוד אלא דומיא דשיעבוד דמלוה דעדיין מחוסר גוביינא.. לבוש יו"ד שם וב"ש שם ה

²⁵ בח"מ (סק"ה) הביא שיטת הר"ן דגם בלשון קונם אינה יכולה לאסור מעשי ידיה דהוי כהקדש שאינו חל על דשלב"ל, וכן לשון יקדשו מעשי ידי לעושיהן, כיון שעכשיו אינו חל שהרי משועבדת לו, אינו חל גם אם יגרשנה, דהוי כאומר שדה זו לכשאקנה תקדוש, דלא קדשה, כיון שאין בידו לקנות, וה"נ אין בידה לגרש עצמה, ולשיטתו לא מהני אלא קונם על ידיה, והיינו הקדש רק על בעלה, והוא דומה לקדושת הגוף שהיה ראוי לחול מיד, אלא משום דאלמנה רבנן לשיעבודא דבעל בעודה תחתיו, ולאחר גירושין חל הקונם.

הלכות הדף היומי

מסכת נדרים

ז. באומרת יקדשו ידי לעושיהן ידיהם הא איתנהו בעולם וני אמרה הני קדשה

וכבר התבאר במסכת יבמות דף צג. שמה שנתבאר לעיל בקונם שאני עושה לפיך אינו אלא שנדרה²⁶ קונם מעשה ידי עליך, או שאמרה יקדשו ידי לעושיהן על פיך²⁷. כלומר שידיה יהיו אסורות על פיו כהקדש²⁸.

אולם אם לא אמרה יקדשו ידי לעושיהן²⁹, ולא הזכירה ידיה כלל³⁰, ורק אסרה את מעשה ידיה עליו, אינו חל כלל, שאינה יכולה לאסור מעשה ידיה לפי שלא בא לעולם.

אך באמרה יקדשו ידי לעושיהן, או שהזכירה הידיים³¹ כגון שאמרה קונם מעשה ידי עליך דנעשה כאמרה יקדשו ידי לעושיהן, הרי זה חל שהידיים הרי הם בעולם³². וי"א³³

²⁶ שו"ע ונו"כ אבהע"ז פא ב, יו"ד רלד עא

²⁷ ואין להקשות שאם בן נקדשו ידיה למעשיה מעבשיו אפילו לבעלה, ואף על פי שהיא משועבדת לו דהא קי"ל [חומ"מ סימן קיז סעיף ז] דהקדש מפקיע מידי שיעבוד, וקונם נמי לשון הקדש הוא, דאלמנה רבנן לשיעבודה דבעל ולא תוכל להפקיע, דשוויה כלוקח גמור ולא כמלוה, ואין הקדש מפקיע מידי שיעבוד אלא דומיא דשעבוד דמלוה דעדיין מחוסר גוביינא. לבוש שם ועיין ביאור הגר"א יו"ד שם קל
²⁸ ולא למימרא שהיא מקדשה מעשה ידיה לגמרי דא"כ מאי קונם שאני עושה לפיך דקתני שאני עושה הקדש מבעי ליה ש"ך שם פח

²⁹ רמ"א שם. וכ"כ הטור דאל"כ אינה יכולה לאסור מעשה ידיה שלא באו לעולם ובסימן רל"ט מביא ב"י בשם הר"ן דלאו דוקא שתאמר בן אלא צריך שתזכיר הידיים דהידיים איתנהו בעולם וב"י בשם רמב"ם כתב כאן דגם בנדרה שלא יהנה ממעשה ידיה הוה דינה כמו באומרת יקדשו ידי לעושיהן ונתן בו טעם נכון וכ"פ בא"ע סימן פ"א ולא כפסק רמ"א כאן. ט"ז שם סד

³⁰ עיין ח"מ אבהע"ז שם ס"ק ה שהביא שדעת הר"ן דתרווייהו בעינן דאם אמרה קונם שאני עושה לפיך לחוד פי' מה שאני עושה יהיה קונם לפיך יהיה עלי כהקדש מליהנו' לו מאחר דהמלאכה אינה בעולם שעדיין לא נעשית אינה יכולה להקדישה דהוי דשלב"ל וכן אם אמרה בל' הקדש יקדשו ידי לעושיהן מאחר דהשת' אינו חל גם לאחר גירושין אינו חל דהוי כאומר שדה זו לכשאקחנה תקדוש דלא קדשה משום דאין בידה ה"נ דאין בידה לגרש עצמה.

³¹ ש"ך שם צ

³² ש"ך שם פז

³³ דעת המחבר שם ובאהע"ז פא ב וכדעת הרמב"ם כתב דוקא בהקדישה צ"ל יקדשו (כו') אבל בקונם א"צ וטעמו דס"ל כי מתרצינן במסקנא שאני קונמות כו' א"צ לת' הראשון באומרת כו' דאע"ג דבהקדש בדיק הבית אין אדם מקדיש דשלב"ל כמ"ש הרמב"ם בהלכות זכיה מ"מ בקדושת הגוף מקדיש כמ"ש ברפ"ה דתמורה כ"ד ב' מבכרת כו' ושם כ"ה א' קסבר רשב"ג ולדות כו' ואעפ"כ מודה ברישא ועובר הוי דשלב"ל וכמ"ש בקדושין ס"ב ב' ובפ"ט דב"ב (קמ"ב) ומ"מ דוקא במעוברת וכמ"ש בקדושין כמאן אולא כו' וז"ש שאני קונמות כו' דקונמות הריהוא בקדושת הגוף. אבל הרא"ש והטור ס"ל דמ"ש שאני קונמות כו' לא תי' אלא קושיא והא משעבדן ידיה לבעל אבל דשלב"ל צ"ל יקדשו כו' וער"ג שם ד"ה אא"ר אשי כו' וכ"מ מ"מ ביבמות צ"ג א' ובקדושין ס"ג א' האיתמר עלה כו' משמע דמסקנא הכי אבל תוס' בקדושין שם ד"ה וידים כו' וה"ה כו' וכדברי הרמב"ם. ומ"מ דברי הרמב"ם צ"ע באומרת יקדשו ובלא קונם קשה קושיית הגמ' והא משעבדן ידיה לבעל. ביאור הגר"א יו"ד שם קכט

הלכות הדף היומי

מסכת נדרים

שרק בהזכירה הקדש הדין כן, אך אם אמרה קונם אף שלא הזכירה ידיה כלל, כגון שאמרה קונם שאיני עושה לפיך, הרי זה חל לאחר גירושין כנזכר.

לא אמרה בלשון קונם, אלא אמרה האשה יקדשו ידי לעושיהן, יש אומרים³⁴ שהלשון מועיל, ויחול הנדר אם תתגרש ממנו, אבל אינו נאסר במעשי ידיה, כיון שהיא משעבדת לו, ומ"מ יכול להפר וצריך להפר, שמא יגרשנה ואז יחול ההקדש, ותהיה אסורה לחזור אליו. וי"א³⁵ שאינו חל כלל.

³⁴ דעת הרמב"ם שהיו קדושת חנוף שידיה נעשו הקדש וחל עליהן ההקדש לפחות לכשתתגרש ואז מעשה ידיה אסורות על כל העולם ונראה דלדעת הרמב"ם כשם אם אמר הבעל לאשה יקדשו ידיך לעושיהן דהוי הקדש ה"ה אם אמר קונם מעשה ידיך נמי חל אף קודם שעשתה המלאכה מאחר שמעלה לה מזונות דהא להרמב"ם בקונם לחוד נאסר דשלב"ל. ח"מ שם ה

³⁵ הר"ן הנזכר שכיון שאינו חל עתה אינו יכול לחול כשתתגרש. ועי' במ"ז (ס"ק סג) וש"ך (ס"ק פו) ונו"ב (שם) שפירשו דברי השו"ע והרמ"א (שם) כדעת הר"ן, והעירו האחרונים על הרמ"א שלא הגיה באהע"ז, ועי' דרו"ח לרעק"א (מערכה טו) ובאבני מלואים (סימן פא סק"ד) שהאריכו בהלכה זו, ועי' חזו"א (אהע"ז סימן עא סק"ז).